

Аркадій Іванович **БЛЕУШ**

аспірант, Житомирський інститут ПрАТ "ВНЗ "МАУП"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6814-8362>

e-mail: arkadiy0101@gmail.com

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено роль корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємства. Доведено необхідність забезпечення стратегічного розвитку підприємств на засадах соціально орієнтованого зростання. Обґрунтовано актуальність дослідження корпоративної соціальної відповідальності як фактора стратегічного розвитку підприємства. Встановлено зміст корпоративної соціальної відповідальності через виділення її складників. Встановлено роль корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємств, яка полягає в реалізації низки важливих функцій та завдань, що сприяють досягненню стійкого та успішного розвитку компанії. Узагальнено значення корпоративної соціальної відповідальності у формуванні стратегічно орієнтованих підприємств нового типу.

Ключові слова: соціальна відповідальність, управління, корпоративний розвиток, бізнес, роль корпоративної соціальної відповідальності, соціальний розвиток

ВСТУП

В сучасному діловому середовищі, де конкуренція на ринку стає надзвичайно жорсткою, забезпечення стратегічного розвитку підприємств стає критично важливим завданням. Соціально орієнтований розвиток бізнесу постає як ключова стратегія для досягнення успіху в довгостроковій перспективі. Основна ідея полягає в тому, щоб не лише забезпечити економічний приріст, а й врахувати соціальні аспекти розвитку суб'єктів господарювання. Здійснення стратегічного розвитку на засадах соціально орієнтованого управління дає змогу підприємствам стати більш відповідальними учасниками суспільства. Це сприяє збереженню екологічної рівноваги та зменшенню негативного впливу на довкілля. Крім того, такий підхід позитивно впливає на репутацію компанії серед клієнтів та інвесторів.

Врахування соціальних аспектів у стратегічному управлінні сприяє збереженню та залученню талановитого персоналу, який поділяє цінності компанії. Крім того, соціально орієнтоване зростання може стимулювати інноваційний розвиток, оскільки воно спонукає до пошуку нових шляхів розв'язання соціальних та екологічних проблем. Так, забезпечення стратегічного розвитку підприємств на засадах соціально орієнтованого зростання є не лише етичною необхідністю, але й ключовим чинником успіху в сучасному бізнес-середовищі.

У контексті сказаного слід зауважити, що корпоративна соціальна відповідальність стала необхідним елементом сучасного бізнесу, який не лише відображається на репутації компанії, але й є стратегічним фактором розвитку підприємства. В умовах постійних змін у суспільстві, зростаючих очікувань споживачів і захищених сторін до діяльності бізнесу, дослідження корпоративної соціальної відповідальності набуває особливої актуальності. Розуміння впливу корпоративної соціальної відповідальності на стратегічний розвиток підприємства вимагає комплексного дослідження.

Підвищення рівня конкурентноспроможності, залучення талановитого персоналу, збереження ресурсів та мінімізація ризиків - це лише деякі з переваг, які може надати підприємству свідоме впровадження політики

корпоративної соціальної відповідальності. Дослідження в цьому напрямі допоможе виявити оптимальні підходи до впровадження та управління цими процесами з метою досягнення стратегічних цілей підприємства. Особлива увага до корпоративної соціальної відповідальності стає ключовою у контексті змін клімату, соціальних та економічних викликів, що ставлять перед бізнесом нові завдання та вимагають нових підходів.

Дослідження в цьому напрямі не лише розкриє потенціал корпоративної соціальної відповідальності, але й допоможе визначити конкретні кроки, які необхідно зробити для ефективного впровадження цієї стратегії на практиці. Так, дослідження корпоративної соціальної відповідальності як фактора стратегічного розвитку підприємства є актуальним та необхідним для розуміння сучасних тенденцій у бізнесі та досягнення стало-го успіху на ринку.

Проблематика функціонування підприємств на засадах соціально орієнтованого бізнесу, формування і застосування інструментів розвитку соціальної відповідальності в корпоративних структурах порушується у наукових працях українських та зарубіжних науковців, таких як О. Білан, О. Длугопольський, Б. Дмитрів, О. Коровицька, К. Копошинська, А. Грабина, О. Чижин, С. Кравцов, П. Лиска, А. Клімова, М. Малік, В. Мамчур, О. Шпикуляк, А. Мостепанюк, Ю. Станкевич, Л. Левківська, І. Левкович, Е. Мазур-Вірбіцька та ін. Незважаючи на вагомий внесок науковців у розвиток та обґрунтування теоретичних основ і практичних засад реалізації корпоративної соціальної відповідальності підприємств, питання визначення ролі та значення корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємства потребує подальшого уточнення.

МЕТА статті - дослідження та аналіз теоретичних засад, а також розроблення науково-методичних рекомендацій з уточнення ролі й значення корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємства в умовах трансформаційних процесів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Робота ґрунтується на результатах наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі уп-

равління соціальною відповідальністю бізнесу. Застосовано методи аналізу та синтезу інформації з авторитетних джерел, узагальнення отриманих результатів, а також широкий арсенал часткових методів дослідження: описовий метод, що включає спостереження, інтерпретацію і класифікацію мовного матеріалу, методи порівняння, формування логічного висновку, узагальнення на основі матеріалів проведених досліджень.

РЕЗУЛЬТАТИ

В сучасних умовах економічна діяльність провідних підприємств та міжнародних компаній переплітається зі складними соціальними проблемами, а забезпечення стратегічного розвитку підприємства на засадах соціально-відповідального бізнесу виявляється не просто прагматичним вибором, але й етичною необхідністю. Визнання соціальних та екологічних викликів спричиняє необхідність перегляду та переосмислення стратегій розвитку підприємств.

Стратегічний розвиток, побудований на принципах соціально-відповідального бізнесу, сприяє підтримці гармонійного розвитку не лише економіки, але й суспільства загалом. Це означає врахування інтересів не лише акціонерів та клієнтів, але й співробітників, місцевих спільнот та природного середовища. Важливість цього підходу полягає в тому, що він сприяє створенню стійкого та довгострокового успіху для підприємства. Підприємства, які взяли на озброєння соціально-відповідальний підхід до бізнесу, мають більші шанси на залучення та утримання клієнтів, а також на приваблення талановитого персоналу. Забезпечення соціально-відповідального бізнесу у стратегічному розвитку підприємства сприяє підвищенню довіри до бренду та його стійкості на ринку [5].

Дослідження в цьому напрямі не тільки допоможе розкрити переваги соціально-відповідального підходу, але й визначити кращі практики та стратегії для успішного впровадження цього підходу на практиці. Так, врахування соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємства є ключовим елементом для досягнення стійкого та успішного функціонування у сучасному бізнес-середовищі.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це сучасна концепція, яка визначає обов'язок підприємств діяти відповідально перед суспільством та оточуючим середовищем, зберігаючи баланс між економічними, соціальними та екологічними цілями [6]. Сутність корпоративної соціальної відповідальності полягає в тому, що підприємства приймають на себе відповідальність за свої дії і вплив на різні аспекти суспільства, включаючи споживачів, працівників, спільноти, навколишнє середовище та інші зацікавлені сторони.

Основними складниками корпоративної соціальної відповідальності є економічна відповідальність (збалансоване ведення бізнесу з урахуванням інтересів всіх зацікавлених сторін), соціальна відповідальність (забезпечення справедливих та безпечних умов праці, сприяння розвитку спільноти, підтримка соціальних ініціатив тощо) та екологічна відповідальність (збереження природних ресурсів, зменшення викидів та інші заходи з охорони довкілля) [1; 3]. Корпоративна соціальна відповідальність відображається через прийняття стратегій, програм та практик, спрямованих на створення пози-

тивного впливу на суспільство та довкілля, а також на зменшення негативного впливу бізнес-процесів на навколишнє середовище та життя людей. Ця концепція є важливим елементом для створення сталого та етичного бізнесу, який сприяє покращенню життя сучасного суспільства та збереженню навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Загалом роль КСВ у стратегічному розвитку підприємств полягає в реалізації низки важливих функцій та завдань, що сприяють досягненню стійкого та успішного розвитку компанії. Серед головних аспектів узагальнення ролі корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємств доцільно виділити ті, що представлено на рис. 1.

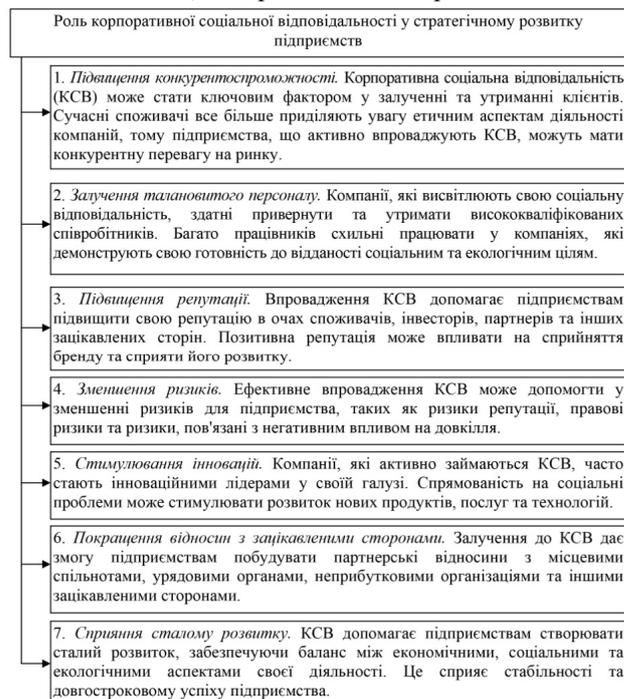

Рис. 1. Роль корпоративної соціальної відповідальності у стратегічному розвитку підприємств [2-4]

Узагальнюючи вищевказаний матеріал, можна сказати, що роль КСВ у стратегічному розвитку підприємств полягає в тому, щоб компанії брали на себе відповідальність перед суспільством та довкіллям, не лише задовольняючи потреби своїх акціонерів, а й враховуючи інтереси співробітників, споживачів, місцевих спільнот та навколишнього середовища. КСВ може допомогти підприємствам зберегти та підвищити конкурентоспроможність, залучити талановитий персонал, покращити репутацію та збільшити довіру, зменшити ризики, стимулювати інновації та сприяти сталому розвитку. Врахування КСВ у стратегічному плануванні дає змогу підприємствам стати більш відповідальними учасниками суспільства та досягти стійкого успіху в довгостроковій перспективі.

Водночас слід зауважити, що неоднозначність підходів до визначення значущості КСВ визначається кількома факторами [1; 3; 6]:

- *суб'єктивність оцінки*: оцінка значущості КСВ може бути суб'єктивною і залежати від індивідуальних переконань, цінностей та інтересів різних зацікавлених сторін;

- *варіабельність вимірів*: визначення того, як вимі-

рять вплив КСВ на підприємство, може бути складним завданням через велику кількість факторів, що впливають на це, і відсутність стандартизованих методів вимірювання;

- *різноманітність поглядів*: різні зацікавлені сторони можуть мати різні погляди на значущість КСВ; наприклад, підприємство може підкреслювати свою соціальну відповідальність для покращення своєї репутації, тоді як інші можуть вважати це маркетинговим ходом;

- *вид діяльності та галузь розвитку*: значущість КСВ може варіюватися в залежності від галузі діяльності та рівня взаємодії з різними зацікавленими сторонами; наприклад, для компаній, які виробляють вугілля, екологічна відповідальність може мати особливу важливість;

- *еволюція стандартів*: стандарти та очікування стосовно КСВ постійно змінюються під впливом суспільного розвитку, законодавства та інших факторів, що може призвести до неоднозначності в оцінюванні її значущості.

Узагальнюючи, неоднозначність підходів до визначення значущості КСВ впливає з різноманітності факторів, які впливають на це, і може спричинити різні погляди та оцінки з боку різних зацікавлених сторін.

Отже, вважаємо, що КСВ - це концепція, яка визнає, що підприємства мають етичний та соціальний обов'язок перед суспільством та оточуючим середовищем, включаючи споживачів, працівників, місцеві спільноти та навколишнє середовище. Вона вимагає, щоб бізнес-організації враховували вплив своєї діяльності на соціальне благополуччя та довкілля та брали активну участь у розв'язанні соціальних, екологічних та економічних проблем. КСВ включає в себе прийняття відповідальних стратегій, програм та практик, спрямованих на створення позитивного впливу на суспільство та збереження навколишнього середовища, сприяючи водночас сталому розвитку та довгостроковому успіху підприємства.

Значення корпоративної соціальної відповідальності у формуванні стратегічно орієнтованих підприємств нового типу можна узагальнити так [2; 4; 6]:

- соціальна відповідальність є ключовим елементом сучасного бізнесу, що визначає його відношення до суспільства та оточуючого середовища;

- значення соціальної відповідальності полягає в тому, щоб підприємства не лише досягали фінансового успіху, але й враховували соціальні та етичні аспекти своєї діяльності;

- врахування соціальної відповідальності сприяє покращенню взаємин зі співробітниками, клієнтами, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами;

- соціальна відповідальність включає в себе не лише дотримання законодавства, але й вищі стандарти поведінки та етики;

- значення соціальної відповідальності полягає в тому, щоб підприємства активно брали участь у вирішенні соціальних проблем та сприяли сталому розвитку суспільства;

- врахування соціальних аспектів у діяльності підприємства сприяє підвищенню довіри споживачів та створенню позитивної репутації бренду;

- соціальна відповідальність також важлива для забезпечення безпеки та здоров'я співробітників, їхнього

соціального захисту та відповідних умов праці;

- значення соціальної відповідальності полягає в тому, щоб підприємства брали на себе відповідальність за свій вплив на навколишнє середовище та природні ресурси;

- врахування соціальних аспектів у стратегічному плануванні дає змогу підприємствам досягти сталого та довгострокового успіху.

- значення соціальної відповідальності полягає в тому, щоб підприємства відповідали не лише перед своїми власниками, але й перед суспільством загалом, створюючи значне соціальне, екологічне та економічне значення.

У зв'язку з підвищенням вимог до суб'єктів господарювання з боку суспільства, низка елементів КСВ, що раніше віднесено до добровільних, тепер стали обов'язковими. Наприклад, сучасне трудове законодавство вимагає від підприємств дотримання певних соціальних стандартів. Так, КСВ вже не може розглядатися виключно як добровільні дії, але як необхідний елемент діяльності суб'єктів господарювання.

КСВ зорієнтовано на розвиток людського капіталу підприємства. Основними учасниками у впровадженні соціального управління на підприємстві є топ-менеджери та профспілкові організації, якщо такі є. Зокрема, вони забезпечують відповідність умов праці та соціальних гарантій вимогам законодавства [3].

Гарантом соціального захисту персоналу на основі законодавчих засад є органи державної влади, які мають вплив на забезпечення та підтримку необхідного рівня соціальної стабільності в суспільстві. Така взаємодія між підприємствами, профспілковими організаціями та органами державної влади сприяє створенню більш гуманних та соціально відповідальних умов праці, що відповідають сучасним вимогам суспільства [5].

Дослідження засвідчують, що більшість вітчизняних підприємств акцентують увагу на внутрішній соціальній політиці як пріоритетному напрямку соціального інвестування, спрямованому на стимулювання та підтримку працівників. Шляхом забезпечення своїх співробітників якісними освітніми, медичними та культурними послугами, а також реалізацією програм підтримки ветеранів і пенсіонерів, підприємства встановлюють нові соціальні стандарти. Ці стандарти поширюються на всю громаду через вплив персоналу цих підприємств і їхніх сімей. Інакше кажучи, внутрішня соціальна відповідальність бізнесу є ключовим складником механізму соціального захисту населення, яке зайняте у виробництві товарів і послуг. Такий підхід сприяє підвищенню якості життя працівників, створенню більш благоприятного робочого середовища та сприяє підтримці рівних можливостей для всіх категорій персоналу.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновки, що роль корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у стратегічному розвитку підприємства є незаперечною та ключовою. Передусім вона відображає перехід від підходу, коли бізнес виходив лише з максимізації прибутку, до врахування впливу своєї діяльності на суспільство та довкілля. Також дієве впровадження КСВ дає змогу підприємству зберегти й підвищити конкурентоспроможність на ринку через залу-

чення лояльних клієнтів та талановитих працівників. Крім того, вона сприяє покращенню репутації бренду, що є важливим чинником у побудові довіри споживачів. КСВ дає змогу підприємствам бути більш стійкими до зовнішніх змін та ризиків, що може виникнути в сучасному бізнес-середовищі. Вона також відображає турботу підприємства про своїх співробітників та оточуюче середовище, що створює позитивну ро-

бочу атмосферу та сприяє підвищенню ефективності праці. КСВ є важливим каталізатором для інновацій та розвитку нових технологій, що сприяє збереженню конкурентних переваг. Нарешті, відображає суспільно-відповідальне ставлення підприємства, що є важливим елементом сприятливого бізнес-середовища та сприяє сталому розвитку економіки загалом.

Список використаних джерел

1. Дмитрів Б.Ю. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності. *Сталій розвиток економіки*. 2019. № 4(45). С. 96–104.
2. Копошинська К.О., Грабина А.Ю. Управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в умовах міжнародної трансформації бізнесу. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 24. С. 85-92.
3. Лиска П.О. Управління корпоративною соціальною відповідальністю підприємства як фактор сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-89>
4. Мостепанюк А.В. Сутність, принципи та методи реалізації корпоративної соціальної відповідальності в сучасній ринковій економіці. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 13-22.
5. Станкевич Ю.Ю. Корпоративна соціальна відповідальність: сутність та проблеми поширення в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 171–174.
6. Чижийшин І.О. Значення і сутність соціальної відповідальності в умовах функціонування ринкової економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6 (3). URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/32.pdf

References

1. Dmytriv B.Yu. Development of corporate social responsibility. *Sustainable economic development*. 2019. № 4 (45). pp. 96–104. (in Ukrainian).
2. Koshynska K.O., Hrabyna A. Yu. Management of social responsibility of agrarian enterprises in conditions of international business transformation. *Economic bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"*. 2022. № 24. pp. 85-92. (in Ukrainian).
3. Lyska P.O. Management of corporate social responsibility of the enterprise as a factor of sustainable development. *Economy and society*. 2023. Issue 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-89> (in Ukrainian).
4. Mostepaniuk A.V. The essence, principles and methods of implementing corporate social responsibility in the modern market economy. *Business Inform*. 2019. № 11. pp. 13-22. (in Ukrainian).
5. Stankevich Yu.Yu. Corporate social responsibility: essence and problems of distribution in Ukraine. *A young scientist*. 2016. № 5. pp. 171–174. (in Ukrainian).
6. Chizhyshyn I.O. The meaning and essence of social responsibility in the conditions of the functioning of the market economy. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2016. № 6 (3). URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/32.pdf (in Ukrainian).

Arkadii BILEUSH

postgraduate student, Zhytomyr Institute of PJSC "IAPM"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6814-8362>

e-mail: arkadiy0101@gmail.com

THE ROLE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

The paper examines the role of corporate social responsibility in the strategic development of an enterprise. The need to ensure the strategic development of enterprises based on the principles of socially oriented growth has been proven. The relevance of the study of corporate social responsibility as a factor in the strategic development of the enterprise is substantiated. It is summarized that strategic development built on the principles of socially responsible business contributes to the maintenance of harmonious development not only of the economy, but also of society as a whole. The content of corporate social responsibility has been established through the selection of its constituent elements, namely: economic responsibility (balanced business management taking into account the interests of all stakeholders), social responsibility (ensuring fair and safe working conditions, promoting community development, supporting social initiatives, etc.) and environmental responsibility (conserving natural resources, reducing emissions and other environmental protection measures). The role of corporate social responsibility in the strategic development of enterprises has been established, which consists in the implementation of a number of important functions and tasks that contribute to the achievement of sustainable and successful development of the company. It is substantiated that the ambiguity of approaches to determining the significance of corporate social responsibility is determined by several factors: the subjectivity of assessment, the variability of measurements, the diversity of views, the type of activity and the field of development, the evolution of standards. It is well-founded that corporate social responsibility is a concept that recognizes that businesses have an ethical and social duty to society and the environment, including consumers, employees, local communities and the environment. The importance of corporate social responsibility in the formation of strategically oriented enterprises of a new type is summarized. It was concluded that corporate social responsibility reflects the socially responsible attitude of the enterprise, which is an important element of a favorable business environment and contributes to the sustainable development of the economy as a whole.

Keywords: social responsibility, management, corporate development, business, role of corporate social responsibility, social development